№ 75 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 6 **1902** ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 6 № 75

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի յայտնել, որ սոյն ապրիլի 7-ին, կիրակի օրը, ս. Նշան եկեղեցում կատարվելու է դըպրոցի բարերար

ԱՒԵՏԻՔ ՓԻՐՈՅԵԱՆԻ

հոգեհանգիստը։ 1—1

Եփէմիա Ալանեան, Սոֆիա Տերմազանեան, Սարկաւագուհի Շուշանիկ եւ Ստեփան Զալիբէգեան Խարազեանները, Քալինկա Զալիբէգեան եւ Արշակ Ցարուբթիւնեան Ղոնդախսազեանցները ցաւօք սրտի յայտնելով իրանց ազգականներին եւ ծանօթներին առաջինն իր սիրելի եւ թանգագին որդու, երկրորդը՝ ամուսնու, երրորդը, չորրորդը եւ հինգերորդը՝ եղբօր եւ վերջինը՝ աներորդու

ԳՐԻԳՈՐ ԶԱԼԻԲԷԳԵԱՆ ԽԱՐԱԶԵԱՆՑԻ

մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ ապրիլի 5-ին, խնդրում են չնորհ բերել յուղարկաւորութեան, կիրակի, ապրիլի 7-ին, առաւօտեան ժամի 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից, Սուրբ Սարգսի փողոց, սեփական տուն, դէպի ս. Սարգիս եկեղեցին եւ այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը։ Հոգեհանգիստը լինելու է չաբաթ, ժամի 7-ին։ 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգնեցէք կարօտեալներին.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գ. Բաշինջաղեանի պատկերահանդէսը. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Վարագոյրի յետեւում. Դատաստանական դահլիճից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայերէն լեզուն Ֆրանսայի մէջ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գայլեր։

ՕԳՆԵՑԷՔ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐԻՆ

—

Առաջիկայ զատկական տօներին, երբ հասարակութեան ապահովված մասը կուրախանայ խնջոյքներ և զուարճութիւններ սարքելով, զանազան տեսակ ընտանեկան նուէրներ անելով և միմեանց գգուելով ու փայփայելով, ցանկալի է, որ այդ ուրախութիւններին մի փոքր չափով մասնակցի և կարօտեալների այն մասը, որ ամբողջ տարին թշուառութեան և անհրաժեշտ կարիքի մէջ գտնվելով աչք չէ բաց անում տխուր և մաշող կեանքից։

Օգնեցէք այդ խեղճերին։ Նրանք սպասում են տօն օրերին, որ նրանք էլ մի օր ժպտան, ուրախանան և մոռանան իրանց վշտերը։ Եթէ կեանքի ձախորդութիւնները, ընտանիքի քայքայումը, սնանկութիւնը, հիւանդութիւնները գցել են մարդկանց թշուառ վիճակի մէջ, պարտաւորութիւն կայ, որ նրանց շրջապատողները յիշէին իրանց դժբախտացած քոյրերին և եղբայրներին գոնէ այն օրերում, երբ ամեն տեղ հնչում են ուրախութեան և հանդիսակատարութեան գրաւիչ ձայներ։

Բարեգործական ընկերութիւնները, նըպաստող յանձնաժողովները, քաղաքային և դասակարգային ատեանները, մամուլի խըմբագրութիւնները ամեն տարի այդ օրերին բաժանում են նպաստներ և նուէրներ խեղճերին և կարօտեալներին այն չափով, որ թոյլ են տալիս նրանց միջոցները։

Հասարակութիւնիցն է կախված այդ միջոցները մեծացնել և կարողութիւն տալ այդ հիմնարկութիւններին՝ աւելի մեծ ծաւալով օգնութիւն հասցնել կարօտեալներին, քան նրանք արել են և անում են։

Օգնեցէք կարօտեալներին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

—

Մենք յայտնել էինք «Մշակի» մէջ, որ Թիֆլիսի Փառքի տաճարում բացված է նկարիչ Բաշինջաղեանի պատկերահանդէսը։ Մենք առիթ ունեցանք մի քանի անգամ այցելել այդ ցուցահանդէսը եւ եկանք այն եզրակացութեան, որ մեր նկարիչը արել է նկատելի առաջադիմութիւններ եւ, հարստացնելով նկարչական իր թեմաները, հանդէս է բերել նոր գծեր եւ մշակումներ։

Մենք կը խօսենք մի քանի պատկերների մասին աւելի մանրամասն։

Ահա ձեզ մի պատկեր, որ ներկայացնում է Սեւանայ լիճը անձրեւի ժամանակ։ Պատկերը բնական է եւ կենդանի։ Երկնքի վրա կուտակված են խիտ եւ նսար ամպեր։ Մի տեղ բաց է երկինքը, եւ օդի մէջ զգացվում է արեգակի լոյսը, որ թագնված է ամպերի պատճառով։ Լիճը հանգիստ չէ եւ նրա կոհակները անհիւրընկալ են թւում նաւակների համար։ Լճի վրա սաւառնող թռչունները վարանման մէջ են։ Պատկերը հետաքրքիր է։

Ահա ձեզ մի ուրիշ պատկեր, որ ներկայացնում է ծովը անդորր եւ թմրած միջոցին. կարծես նա մեռած է։ Ոչ մի ալիք, ոչ մի ծուփ։ Սառել է ծովի հայելին։ Թմրել են կարծես եւ օդը եւ բոլոր շրջակայքը։ Բայց այդ հանգստութեան մէջ զգացվում է մի սպառնալիք։ Ծովը կարող է յանկարծ շարժվել եւ փոթորկվել եւ վտանգաւոր ալեկոծութիւններ առաջ բերել։

Ահա երրորդը, որ ներկայացնում է Կասպից ծովը ամպոտ եղանակին։ Գեղեցիկ չէ ծովը, եւ նրա վրա տարածված ամպերից ստացել է կապարեայ-կանաչագոյն մի տեսք։ Սակայն նա բնական է եւ չատ ծանօթ այն մարդկանց, որոնք դիտել են այդ ծովը։ Այդ պատկերի մէջ գրաւիչ է ջրի ծուփը. նա կենդանի է արտայայտված։

Մի պատկեր ներկայացնում է լուսնի ծագելը Ախուրեան գետի ափին։ Ահա ձեզ ծանօթ փայտեայ անպաճոյճ կամուրջը, ահա ձեզ Ախուրեանի փոքր, բայց լայնատարած ջուրը. բնորոշ գիշեր է. օդը մշուշոտ, լոյսնի լոյսը ընդարձակ սփռված։

Երկու պատկեր ներկայացնում են հնձվող դաշտը փոթորկից առաջ եւ յետոյ։ Փոթորկից առաջ պատկերի ամպերը եւ օդը ծանրութիւն են ներշնչում ձեզ, իսկ միւս պատկերում օդը մաքրվել է. բայց հասած արտը ջարդվել է, եւ նրա տեղում լճակներ են կանգնել։ Ո՛րպիսի հակասութիւն են արտայայտում այս երկու պատկերները։

Հետաքրքրական են Կազբէկը առաւօտեան լուսաբացին եւ Արարատի տեսքը Երեւանից։ Գեղեցիկ է Նոր-Բայազէտի գաւառի մի գետակը իր կամուրջով. այդ թեման մի անգամ եւս արտայայտվել է Բաշինջաղեանի պատկերում, բայց նա այժմ կատարելագործված է եւ լաւ մշակված։

Փոքր պատկերներից ուշադրութիւն են գրաւում՝ «Ճահճում», «Արեւից առաջ Կօջօրում», «Արեւամուտքը Մանգլիսում» եւ ուրիշները։

Պարիզի պատկերներից ուշադրութեան արժանի են Սենա գետի ափը, որ աջողված մի նկար է եւ մի ու նոյն ժամանակ Բաշինջաղեանի վրձինի համար նոր մի թեմա, եւ երկրորդ՝ մի ճեմելիքի նկար, որտեղ լաւ արտայայտված է օդի թափանցկութիւնը եւ ճեմելիքի տարածութիւնը։

Պատկերահանդէսում կան եւ Անիի աւերակներից վերցրածներ։ Այդ չարքում չատ աչքի ընկնող եւ աջող գործ է ներկայացնում Անիի մայր տաճարը, որ նկարված է մեծ վարպետութեամբ, ներկերի, օդի, լոյսի, տարածութեան պայմանների աջող արտայայտութեամբ։

Բոլոր խոշոր եւ մանր պատկերների թիւը 78 է։

Ներկայ պատկերահանդէսը մխիթարական տպաւորութիւն է թողնում։ Նա ցոյց է տալիս, որ Բաշինջաղեան շարունակում է դիտել, ուսումնասիրել բնութիւնը եւ կեանքը եւ կատարելագործել իր վրձինը։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Ղ զ ը լ-Ա ր վ ա տ ի ց, Ստեփան Մարտիրոսեանից, 2 ր. 35 կ., որ նուիրել է պօստատան ծառայող Կոզլովսկին։

Ա ռ ո ւ լ ի է-Ա տ ա յ ի ց, 10 ր., որ նուիրել են Ճանումեան—5 ր. եւ Ա. Մալխասեան—5 ր.

Բ ա լ ա խ ա ն ի ի ց, 25 ր., որ նուիրել են Փիթօյեվի նաւթահանքում ծառայող հետեւեալ անձինք. Ռ. Ղանիբէգեան 1 ր., Ց. Սափարեան, Ն. Համզաեան, 1 ր. 50-ական կոպ., Մ. Փալեան, Ա. Սարգիսեան, Ց. Յովհաննէսեան, Վ. Տէր-Կիրակոսեան, Ա. Մէլիքեան 1-ական ր., Ն. Համզաեան, Ն. Համբարձումեան, Ս. Տէր-Մարտիրոսեան, Ս. Ցակովբեան, Գ. Մանուչարեան, Խ. Առաքելեան, Ս. Սափիեան, Ա. Աստուածատուրեան, В. Сухонкинъ, Թ. Մանկասարեան, Բ. Գրիգորեան, Ա. Ցարութիւնեան, Հ. Գիւրջեան, Ա. Մարկոսեան, Ն. Խաչատրեան, Հ. Միրզաջանեան, Ց. Ղազարեան, Ա. Գասպարեան, Դ. Սողոմոնեան, Մ. Ասրիեան, Розиновъ, Ա. Գասում օղլի, Ց. Ղազարեան, եւ Հ. Համբարձումեան—50-ական կոպէկ. И. Θоминъ 40 կ., Ա. Հաջի-Ղալիլ օղլի, Ա. Ցարութիւնեան, Ս. Սարգսեան, Գ. Դանիէլեան, Ե. Բեջանեան, Ն. Զաքարեան—30-ական կոպ. Ա. Ծատուրեան, Թ. Մինասեան, Բ. Մկրտչեան, Ն. Խաչատրեան, Հ. Յովհաննիսեան—25-ական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Գ Ա Յ Լ Ե Ր...

(Գիւղացու ցաւերից)

—

Ձմեռ էր. թիփոտ, ձիւնոտ ձմեռ։ Կատաղի քամին սեւ օգւորի պէս խուլ մռմռոցով մըրկտում, ողբում է ու որդեկորոյս մօր պէս ճանկռելով, ճանկռթելով գետինը, ձիւնի մանր փոշին չաղ է տալիս օդն ի վեր, անիծում նզովում այդ մութ մեռելութիւնը, որ դաժան ձմեռը բերել փաթաթել էր խեղճ աշխարհի չնքին։

Ցուրտ է, չատ ցուրտ... Գետն ու գետինն էլ մրսում են, դողում... Մէկն սպիտակ վերմակի տակ գլուխ ու ոտք ներս քաշած խուլուլվել, գունդ ու կծիկ է եղել երկիւղից, միւսն էլ ձէն-ձուդ կտրած պապանձվել, սառել, քար է կտրել։ Կենդանի շունչ չէ մնացել դուրսը, ամենքը քաշվել են իրանց բները։ Ներսը տաք է, լաւ է... Մարդ ու մալ մէջք մէջքի տուած, փնչում, փռնչում, տաքացնում են նեղլիկ գոմը։

Գիշեր էր։ Նաղանի լուսինն իր նաժիշտներով դաժան քամուց նեղացած, մերթ մրսած, սառած ճամբորդի պէս հաստ ամպի մուշտակն էր քաշում վրան, քիթ, բերան փաթաթում, մերթ գաղտագողի գլուխը դուրս հանում, չորս կողմը նայում ու դարձեալ թագչում, հայ-հաւար փախչում, որ չուտով իր մօտ տաք գիրկն ընկնի։ Եւ այդ թիփի բորանին ինչ սաղ կը գար պարզ լուսին։ Լուսինը գարունքինն է. ձմրանը՝ մութն է, սեւ, մռայլ մութը... Քնել էր բնութիւնը, ինքն իրան ժողված, արդ ու զարդ թափած։ Մերթ մշշալով մշմըշալով, մերթ խռըմբալով, ոտքերը լէն ու արձակ ձգած, խառն ու փնթոր պատերազմի դաշտում ընկած դիերի պէս ննջում են գոմերում գոմէշ ու եզ, հորթ ու ձի, մարդ ու կին, մեծ ու փոքր...

Գիւղի ափին սեւ մութի մէջ մէն մենակ պլպլում է մի կրակ։ Գրքերով ու թղթերով լեցուն անշուք սեղանի առաջ գլխիկոր նստած է մի երիտասարդ։ Կատաղի քամու զիլ վռոցի հետ ճռճռալով գնում գալիս է պողպատէ գրիչն իր անքուն տիրոջ ձեռքին։ Փչում է քամին, մահ, մեռելութիւն տարածում, լռեցնում ամեն ինչ... Խաղում, խաղմզում է գրիչն, անսիրտ գրիչը, կեանք, լեզու պարգեւում անխօս անշունչ, թղթին... Ցօնքերը կիտել, ճակատը կնճռել, քիթ-մռութ կախած գրողն իր ամբողջ սիրտն ու հոգին ուզում է թափել այդ թղթի վրա։ Բայց ո՞վ է գիշերվան այդ պահուն արթուն քամու միակ ընկերը։ Գիւղի վարժապետն էր դա։ Աշակերտների տետրները նոր ուղղել վերջացրել է ու պաշտօնական բեռից պրծած՝ հանգիստ սրտով նստել գրում է։ Ի՞նչ... Ո՞վ գիտէ։ Ի՞նչ բան կայ գիւղում գրողի համար— դարդ, ցաւ, լաց, արցունք, արիւն-քրտինք, կարիք, վիշտ, աղքատութիւն, հարստահարութիւն, կողոպուտ, զրկանք, գիշերով գողութիւն, ցերեկով աւազակութիւն, յայտնի անառակութիւն... Հէ՛ ես ինչ գիտեմ, հազար ու մի բան...

Այդ օրերում Ծ. գիւղի դարդերից մինն էլ պիտի աւելանար, մի նոր վէրք բանար գիւղի արնաշաղախ դիակի վրա։ Եւ ահա գիւղի ուսուցիչը քունը կտրած՝ նստել գեղատոմս, դարման էր գրում «հիւանդ» գիւղի նոր վէրքի դէմ։ Դա մի քարող, յորդոր էր տգէտ գիւղացիներին, որոնք ուզում էին մի քանի շլացուցիչ ոսկու համար, իբր յօգուտ հասարակութեան, գիւղում «Մկիտան» բանալու իրաւունք տալ մի վամպիրի, որ սեւ օձի պէս գալարվել, կծկվել էր Ծ. գիւղի շուրջն ու ծծում, քամում էր խեղճ գիւղացու արիւնը։ Այժմ նա իր նոր գիւտով վերջին կաթն էր ուզում պարպել այդ ցամքած արեան։ Մկիտան... Գիտէ՞ք ինչ է դա խեղճ գիւղացու համար... Մի անեզր ու անյատակ գերեզման, անդունդի վիհերից ամենախորն ու սարսափելին... Բայց տգէտ, կոյր գեղջուկին ոսկու խաբուսիկ ցոլքով քաշ էին տալիս դէպ այդ գերեզմանն ու իր ձեռքով կարեր տալիս իր «պատանը»—մկիտանի «պոիգօվորը»... (համախոսական)։

Ուսուցիչն ահա այդ «պոիգօվորի» դէմ մի բողոք էր գրում. յորդոր գիւղացիներին, որ մէջ այդ դժոխային հիմնարկութեան նիւթական ու բարոյական անթիւ ու անհամար վնասներ թւելուց յետոյ, համոզում աղաչում էր հեռու կենալ այդ աւերիչ մաքից...

Վը՜ռռ... Փչում է քամին իր բոլոր ուժով, առաջը բաց ասպարէզն ազատ մէն-մենակ իրան էր մնացել։ Շրխկ... Պոկում է պատուհանի փեղկն ու լպիրշ հըռհըռոցով, շըվշըվոցով շպրտում մի կողմ։ Կարծես գետնից ուզում է պոկել այդ մենաւոր շէնքը, որ իր ամեն ինչով ջոկվում էր գիւղի միւս տներից։ Գրիչը մի կողմ նետեց, վեր կացաւ տեղից ուսուցիչը։ Քամին նրա մաքի թելն էլ կտրեց։ Դուրս եկաւ նա պատուհանի պոկված փեղկը վերցնելու. ախր դա հասարակութեան վրա փող էր նստել թէկուզ մի քանի կոպէկ, ինչո՞ւ կորչի... Քամու հետ ձէն ձէնի են տուել եւ գիւղի շները, որ մերթ կատաղած հաջում գռռում են, մերթ տխուր ոռնում, հեծկլտանքի պէս ցաւոտ

կոպէկ. Զ. Սարգիսեան, Մ. Յուսէֆի օղլի, Ե. Մանուկեան, Կ. Զաքարեան եւ Ա. Բաղդասարեան—20-ական կոպէկ։ Գումարն է 25 րուբլի 45 կոպ., որից 45 կոպ. հանած է փոստի ծախս։

Վարչավայրից, Յովհաննէս Յարութիւնեանից, 131 րուբլի 60 կոպէկ, որ նուիրել են հետեւեալ անձինք.

ՈՄՆ 5 ր., ոմն, 1 ր., ոմն 1 ր., Գ. Յովհաննիսեան 3 ր., Առեւտր. տուն Խօջաէյնաթեան որդիք 5 р., П. Лисинъ 2 р., ոմն 50 կ., ոմն 2 р., В. Дубининъ 25 կ., И. Лисинъ 25 կ., Ս. Գուրգենբէգեան 25 կ., N N I. 1 р., N N II 1 р., N N III 2 р., Յ. Շէլթեան, 3 р., А. Олексанская 20 կ., Ս. Նասիբեան 2 р., Բ. Բարոնձիմեան 1 р., Յ. Երէցփոխեան 5 р., Մ. Կարելի 2 р., ոմն 1 р., բժ. Հայրապետեան 5 р., Ս. Մանուկեան 10 р., ոմն 25 կ., Յ. Սարիեան 2 р., Ա. Թումասեան 5 р., Հ. Աւագեան 1 р., Ս. Փիրազեան 3 р., ոմն 15 կ.։ Липскеръ 2 р., Хмѣлевскій 1 р., Р. Пирадовъ с-нъ 1 р.։ Յ. Յովսէփեան 1 р., ոմն 1 р., Մ. Եարգուլեան 5 р., տիկին Խօջայեան 3 ր, Գ. Ղամբարեան 3 р., Մ. Զուբարեան 25 րուբլի։ Գումարն է 131 ր. 60 կ.։

Ընդամենը 168 ր. 95 կ., իսկ նախկին ստացվածների հետ միասին 7404 ր. 14 կ.։

ՎԱՐԱԳՈՅՐԻ ԵՏԵՒՈՒՄ

—

Ո՜րքան քօղարկված է երեւում կեանքը առերեսս։ Ի՜նչպիսի վարպետութեամբ, հմտութեամբ են ծածկված մարդկանց գարշելիութիւնները։ Թանձր վարագոյրը այնպիսի վստահութեամբ է ծածկում ապականութիւնները, որ մարդ չէ էլ կասկածում, թէ ինչ է թագնված նրա յետեւում։ Սակայն, կեանքում, տեղի են ունենում դէպքեր, որոնք այսպէս թէ այնպէս շարժում են այդ վարագոյրի գէթ մի ծայրը, եւ ինչեր ասենք չէ երեւում այդ մի ծայրից անգամ։

Ահա Բագւում գոյութիւն ստացաւ «դժբախտ կանանց պաշտպանող ընկերութիւնը»։ Յայտարարվեց, որ այդ հաստատութիւնը լսելու է բոլոր զրկվածների, անպատվածների, վիրաւորվածների գանգատները եւ ապա պաշտպանելու է նրանց դատը, որ նա իր հովանաւորութեան տակ է առնելու բոլոր անտէր անտիրականներին։ Յայտնի եղաւ հասարակութեան, որ կայ մի կօնտրօլ մարմին, որը նպատակ է դրել զսպել մարդկանց չափազանց քաղցրասիրութիւնը, սանձահարել նրանց լիրբ, անվայել վարմունքը դէպի բարոյականութեան օրէնքները։ Եւ ինչեր չեն տեղի ունեցել ու ունենում այն օրից։ Հէնց առաջի անգամից հնար եղաւ զսպել մի անամօթ լօվելասի, որը տարիների ընթացքում հիւրանոցներում քարշ գալով՝ Թ ա ր մ ա պ ր ա ն ք էր ժողովում իր քաղցրասիրութեանը բաւականութիւն տալու համար։ Նրա վերջի մի սովորական խաղը 1800 րուբլի նստեց իրան, եւ այնուհետեւ դադարեց հիւրանոցների մշտական այցելու լինելուց։ Երբ աւելի եւս կազմակերպվեց ընկերութիւնը, նրա գործունէութիւնը աւելի հետաքրքրական դարձաւ։ Վարագոյրի ծայրը աւելի եւ աւելի էր բարձրանում, եւ իրականութիւնը իր մերկութեամբ կանգնած է մեր առջեւ։

Ինչպէս ժամանակաւոր գործող կօմիտէտի անդամ եւ քարտուղար, ինձ է վիճակված լսել այդ խեղճ դժբախտներին եւ անպաշտպաններին։ Անջնջելի կերպով տպաւորվել են իմ մէջ դրանց պատկերները. նրանք միմեանց նման են, բայց սովորականից տարբեր։ Ահա նրանց հայեացքները երկչոտ, անհաստատ, դէմքի արտայայտութիւնը՝ ամօթխած, ճնշված՝ նրանք մէկ-մէկի յետեւից ահագին ճիգ թափելով, բանում են իրանց սիրտը, վէրքը, իրանց սրտի գաղտնիքները, իրանց բարոյական կորուստի չափը եւ աղերսում են օգնել, պաշտպանել, վերականգնել իրանց պատիւը, օրինական իրաւունքները։ Եւ եթէ այդ կեանքը ինձ առանձնապէս ծանօթ չը լինէր՝ ես դժուար թէ նրանց հասկանայի։ Ես տեսել եմ կնոջ՝ յիմարութեան հասցրած ինքնազոհութիւնը, կին ամուսնու հնազանդութիւնը, նրա չարքաշ, անսահման ստրկական համբերութիւնը. ինձ համար գաղտնիք չէ մնացել… Իսկ դրանք անպատվածներն են, երբ մօր միջոցով…

—Ես ամենայն հնազանդութեամբ տանում էի նրա բոլոր կամակորութիւնները, կոշտ ու կոպիտ վիրաւորանքները, գիշերը ցերեկ դարձրած, անդադրում աշխատում էի, եւ երբէք, փառք Աստուծոյ, քաղցած չէինք մնում։ Նա անգործ էր։ Բայց իմ այդպէս դառը քրտինքով վաստակածը նա օղու էր տալիս եւ հարբած տուն վերադառնում, նորից պահանջում՝ աւելի եւս հարբելու համար։ Բայց ո՞րտեղից տայի։ Եւ ահա նա սկսեց հիւրեր բերել տուն, պահանջում էր նրանց հետ սիրալիր լինել, քէֆ անել. դա մահու չափ անտանելի էր. ես դիմադրում էի, հակառակում էի, բայց անվերջ ծեծը, ջարդը ինձ հաշտեցրին այդ նոր դրութեան հետ։ Ես աշխատում էի… Նա վատնում էր։ Ես ինձ կորած էի համարում, սրածս չէի հասկանում։ Եկաւ ժամանակ, որ այդ վ ա ս տ ա կ ն էլ նրան չը բաւականացրեց։ Նա ինձ չահագործելու ուրիշ հնարքներ գտաւ։ Մի քանի ամսով ծախեց մեր տանտիրոջը եւ փողը կանխիկ առաւ։ Գանգատվում էի—լսող չը կար։ Կեանքիս վերջ տալու փորձը իմացվեց, եւ աւելի խիստ ծեծի արժանացայ։ Ես տանում էի հ ա մ բ ե ր ու թ ե ա մ բ… Վերջապէս նա աճուրդի նման մի բան սարքեց մի քանիսի մէջ, եւ ինձ մի տարով կապալով տուեց… Այդ ժամանակ ասացին, որ մի նոր ընկերութիւն է հաստատվել՝ մեզ պաշտպանելու համար…

Այս խոստովանութիւնը պատմող կինը այժմ ընկերութեան արհեստանոցում աշխատում է եւ պատսպարանում ապրում։ Եւ եթէ կամենան, այն մարդիկ, որոնք սիրում են չափազանց համարձակ մտածել եւ մարդկանց ի ծնէ փչացած ու արհամարհանքի արժանի համարել,—թող տեսնեն այդ կնոջը. նրա մաքուր դէմքը, պարզ ու անմեղ արտայայտութիւնը կասեն, որ նա այդպէս մտածողներից մի բանով էլ բարձր է։

—Ես մի ջահել աղջիկ էի. ծնողներս ուղարկեցին ինձ աշխատանքի, որովհետեւ մենք էլ չատուոր էինք, իսկ աշխատող ձեռք չը կար։ Ուղարկեցին, որ գլուխս պահեմ։ 16 տարեկան էի։ Ում տանը որ ծառայում էի, նրա տղէն սկսեց ինձ հետեւել, ամեն քայլափոխում ձանձրացնել, կատակներ անել եւ այլն։ Ամբողջ ամիսներ ես ինձ զսպում էի, հեռու էի պահում, նոյն իսկ փորձեցի հեռանալ, բայց քաղաքին անծանօթ էի, ոչ ոքի չէի ճանաչում եւ հնար չունեցայ նոր տեղ գտնել։ Նա շարունակում էր ինձ հետեւել, նուէրներ էր տալիս, անվերջ երդումներ էր անում, փող էր խոստանում եւ, վերջապէս, մի օր նա ստիպմամբ սենեակս մտաւ… այստեղ նա սկսեց հեկեկալ։—Երբ եկաւ յղիութեանս ծանր շրջանը՝ ինձ հեռացրին, 8 րուբլի աւելի փող տալով։ Ամիսներ են ահա, երեխային առած նշան եմ փնտռում, բայց չեմ գտնում. իսկ դռնից ծառաները դուրս են անում։

Եւ այսպէս անվերջ… Կեանքի անպաճոյճ պրօզան է սա, որից, հաւատացած եմ, ընթերցողներից շատերը կը զզվեն էլ, երես կը դարձնեն։ Բայց հէնց այդ երես դարձնելը, արհամարհանքի արժանացնելն է, որ ծնում է այդպիսի չարիքներ, այդպիսի զոհեր։ Թող լինէր հասարակութիւնը աւելի զգաստ, աւելի գիտակցող, թող նրա անհատները ներշնչված լինէին կարեկցութեամբ եւ մարդկային սիրով,—տեղի չէին ունենայ ոչ առաջի խայտառակ պատմութիւնը, ոչ երկրորդ զոհը, իսկ այսպիսիների թիւը—լէգէօն է։

Իսկ մեզնից մի քանի փողոց վերեւում ապրող «սպիտակ ստրկուհիները»։ Նրանց բանտային կեանքը, այդ կեանքի դժոխային պայմանները։ Այո, նրանց ծածուկ հառաչանքները չեն լսվում սալօններում փակված ականջներում։ Բայց պէտք է հաշտվել, վերջապէս, այն իրողութեան հետ, որ ստրկութիւն մեր երկրում վաղուց գոյութիւն չունի, որ մարդը ի ծնէ անբարոյական չէ լինում, որ միջավայրն է նրան փչացնում իր անտարբերութեամբ, անկարեկցութեամբ, իր բիրտ հասկացողութեամբ։ Իսկ այդ միջավայրը մենք եւ դուք ենք կազմում, ընթերցող։ Եւ քանի որ այդ այդպէս կը լինի, երբէք չի պակասի անմեղ զոհերի առանց այն էլ խոշոր թիւը. ապականութեան ծովը մեծանալով, մի փառաւոր օր կը խեղդէ եւ բոլոր նրանց, որոնք իրանց բարոյական եւ մաքուր էին համարում եւ որոնց բարձր բարոյականութիւնից բարձր էր մարդկային որջերը իջնել եւ կեանքի իրականութեանը ականատես լինել։

Ռ. Յովհանջանեան

Բագու.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ
(Նամակ Նոր-Բայազէտից)

—

Ապրիլի 1-ին, Նոր-Բայազէտում, նահանգական դատարանի ժամանակաւոր բաժինը քննում էր մի վերին աստիճանի լուրջ գործ։ Մեղադրվում էր դիֆամացիայի մէջ քաղաքային դպրոցի ուսուցիչ Ալէքսանդր Տէրտէրեանց. մեղադրողն էր յոյն քահանայ Ի. Իօրդանօվիչ Ղարիբօվ։ Գործի էութիւնը հետեւեալն էր։

Ուսուցիչ Ա. Տէրտէրեանց մի քանի ամիս առաջ, մասնաւոր խօսակցութեան մէջ տեղական մի քանի ուսուցիչների հետ, մի անզգոյշ դիպչողական խօսք էր արտասանել Ղարիբօվի հասցէին.—«Եկեղեցու գումարը—իբր թէ ասել էր—երբ յանձնված է քահանային եւ երբ կանոնաւոր կօնտրօլ չը լինի՝ կարող է իւրացնել կամ գողանալ»։ Այդ խօսքը, որ նա ասել էր ոչ նախամտածված կամ յետին մտքով, բերանից բերան անցնելով՝ իսկոյն հասնում է Ղարիբօվ քահանային, որը անպատւութիւն, անուանարկութիւն համարելով իրան, բողոք է ներկայացնում տեղական հաշտարար դատարանին՝ մեղադրելով Տէրտէրեանցին իր հասցէին ուղղված անպատիւ խօսքերի համար։ Հաշտարար դատարանը, հարց ու փորձի ենթարկելով յետոյ վկաներին, երեք ամսվայ բանտարկութեան էր դատապարտել ուսուցչին, որը վճռաբեկ բողոքով գործը անց էր կացրել Երեւանի նահանգական դատարանը։

Եւ ահա ապրիլի 1-ին նահանգական դատարանը, քննելով նորից Տէրտէրեանցի գործը տեղական եկեղեցու քահանայ Ղարիբօվի հետ, արդար ճանաչեց պ. Ա. Տէրտէրեանցին, որին դատարանում պաշտպանում էր պ. Յ. Ղորղանեան։

Կռան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Կողբ, մարտի 28-ին

Շնորհիւ «Մշակի» այս տարվայ № 37-ում տպագրված «Ի սէր ժողովրդի» վերնագրով յօդուածի, մենք մինչեւ այսօր ստացել ենք Կողբի ընթերցասէր գիւղացիներին յանձնելու համար ընդամենը հ ա ր ի ւ ր յ ի ս ու ն եւ հինգ կտոր զանազան մեծութեան եւ արժէքի գրքեր, որոնցից նուիրել են. տիկին Զ. Ծոցիկեան՝ 13 կտոր եւ պ.պ. Տ. Յովհաննիսեան՝ 1, Գ. Մէլիք-Վրդանէսեան 20, Ալ. Մէլիք-Դադայեան 2, Ալ. Ծատուրեան 14, բժ. Ն. Տէր-Իսահակեան 5 եւ բժշկապետ Վ. Արծրունի 100 կտոր։

Կողբի գրասէր գիւղացիները անսահման գոհունակութեամբ ընդունելով նուիրված գրքերը, յանձնեցին ինձ իրանց բարեկամ «Մշակի» միջոցով յայտնելու վերեւում յիշված յարգելի նուիրատուներին գեղջկական պարզ սրտից բղխող երախտագիտութեան մաքուր զգացմունքները։

Ամենամեծ յօժարութեամբ կատարելով իմ թանգագին ա խ պ է ր ն ե ր ի այդ ախորժելի յանձնարարութիւնը, մի եւ նոյն ժամանակ խնդրում եմ մեր բարեսէր ազգակիցներից ընթերցասէր գիւղացիների համար մատչելի գրքեր ուղարկել հետեւեալ հասցէով—Сел. Кульпы, Эрив. губ. Смотрителю училища Аршаку Шахназаряну.

Այսուհետեւ ստացվելիք գրքերի մի մասը կուղարկվի մօտակայ Գիւլուջայ եւ Մօլլադամար հայաբնակ գիւղերի գրքի կարօտ երիտասարդներին։

Ա. Շահնազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Տաք, գարնանային եղանակից յետոյ, երբ ջերմաչափը հասնում էր համարեա ամառային աստիճանների, Թիֆլիսում սկսվեցին ցուրտ եղանակներ։ Երէկ, ապրիլի 5-ին, առաւօտեան, սկսեց ձիւն գալ. շրջակայ լեռները ծածկվեցին ձիւնով, որ շուտով էլ հալվեց։

—

Բարձրագոյն հաստատված խորհրդակցական մասնաժողովը, որ ֆինանսների մինիստր Վիտտէի նախագահութեամբ քննում է Ռուսաստանի գիւղատնտեսական կարիքները, մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, դիմել է մի քանի հիմնարկութիւնների՝ խնդրելով ուղարկել իրանց կարծիքները՝ գիւղատնտեսական արդիւնաբերութիւնը պետութեան մէջ զարգացնելու հարցի մասին։

—

փնթփնթում… Շների ոռնոցը լաւ նշան չէր։ Որքան էլ հեռու էր նախապաշարումից կրթված ուսուցիչն՝ այնու ամենայնիւ նրա վրա մի վատ սարսուռ գցեց շների այդ ոռնոցն ու կնծկնծոցը։

Եւ յիրաւի, պատի տակով, թիփու միջից ինչ որ մի սեւ բան գիշերվան ուրուականի պէս մերթ կամաց շարժվում առաջ է գալիս, մերթ պըպզում, դունչը տնկում, մի տեսակ տարօրինակ ձայնով ոռնում, մլաւում… Հարեւան տների կտուրներից ու պատերի տակից դիտում են սրատես շներն ուրուականի ամեն մի շարժումն ու բոլոր ուժով հաջում, կաղկանձում։ Յանկարծ պատի տակից շան նման մի բան, բրդոտ պոչը ձիւների միջից քարշ տալով, մի կատաղի թռիչքով ցատկեց դէպի ուսուցիչը, որ բաւական հեռու էր եւ իսկոյն ամուր գոտալով գազանի վրա, մի ոստիւնով ներս ընկաւ դպրոց ու դուռը փակեց։

Ուրուականը գայլ էր. քաղցը քաշել էր նրան գիւղ՝ այդ բորանին փորը կշտացնելու, եւ վարժ իր պաշտօնին՝ սպասում էր պատի տակ, որ անփորձ շներից մինն յիմարաբար իր ձեռքն ընկնէր։ Խեղճ գիւղ… Սարերի գայլն էլ, վայրի գազանն էլ այնտեղից բաժին էր պահանջում… Շները մարդու ձայնից սիրտ առած օգնութեան հասան ամեն կողմից խեղճ ուսուցչին ու խմբով քշեցին գայլին դէպի իր բնակավայրը, դէպի հեռու հեռու ձիւնոտ սարերը։

—

Այդ չարաբաստ օրից անցել էր երեք ամիս։ Ծ. գիւղի ափին ցածլիկ, մի պատուհանաւոր չէնքի գլխին կպցրած էր թիթեղեայ մի մրոտ ու ժանգոտ ցուցանակ, որի վրա կարդացվում էին միայն հինգ հատ ռուսերէն կիսամաշ դեղին տառեր, որ կարծես ամբողջ այբուբենից մեծ ջանքով սխալ ջոկած էին ամենավատ մի բառ կազմելու համար—«духан»։ Դա Սարգիս աղայի նորածին «մըկիտանն» էր։

Ոչ ուսուցչի անքուն գիշերների արդիւնք երկար ճառն ու յորդորը, ոչ նրա լրագրական յօդուածներն ու խորհուրդները, ոչ աղաչանք, ոչ պաղատանք չը կարողացան համոզել, յետ կանգնեցնել այդ կործանիչ քայլից տգէտ գիւղացուն։ Այդ բոլորը միայն ուսուցչի վրա սրեցին Սարգիս աղի օձի ատամները, որ վաղուց սանձել, իր բուռն էր առել ամբողջ գիւղն ու իր մուրհակների խճճան ցանցի մէջ գերել, կաշկանդել կոյր գիւղացիներին… Ո՞վ կը համարձակվէր նրա «զէհրն» դիպչել, խօսքը կոտրել, գետին ձգել. նրա խաթեր շատերը ստիպված թէկուզ ջուրն էլ կընկնէին… «Դէ ինչ անես. ախր կարողաւոր մարդ է, մեծ-մեծ չինօվնիկներու, նաչալնիկի, պռստաւի հետ նստող ելլող»… Եւ ահա ամբողջ գիւղը՝ մինն իբրեւ պարտատէր, միւսը երկիւղից, երրորդը մի բաժակ օղուց տաքացած, խաբված, չորրորդը խաթեր համար՝ ստորագրեցին «ոչ ու փուչ պրիգովորին» ու երկու հարիւր մանէթի յուսով մի դ ժ ո խ ք բացին «духанъ» ցուցանակով… Այդ անտէր փողի էլ անունը կար. ո՞վ գիտէ, թէ դուրս էլ գայ, վաղն ո՞ւմ փորը պիտի մտնի…։

Երեկոյ էր։ Մռայլ մշուշը ծածկել էր ամեն ինչ։ Երկինքը դարդոտ ագուռի պէս սեպ-սեւաւորվել էր ու ձիւնի խոշոր խոշոր քուլաներով դառն արցունք էր թափում։ Գիւղում իրիկնահացի «խօնչան» (սեղան) նոր վերցրած՝ ամենքն շտապում էին իրանց սովորական «գամի օդան»՝ գիւղական կլուբը, նստելու, հարիւր անգամ լսած ու անգիր արած «դեւի հէքիաթը» լսելու, կամ սրա-նրա աղջկան ու հարսին բամբասելու, տանկ ու տնազ անելու… Զորս հոգի էլ, ո՞րը պատառոտած մուշտակի, ո՞րը ֆերաճիկի (չալ վերարկու) մէջ փաթաթված, ոտներն ու մեծ մորթէ փափաղները թափ տալով՝ մըտան Սարգիս աղայի «մկիտանը»։

—Ուֆֆ… ցուրտ է, ցուրտ… Բարիրիկուն, Սարգիս աղա։

—Աստու բարին, Աստու բարին, տղա՛ք, դուսը ձո՞ւն է…

—Ձուն է, ձուն… աղա՛։

—Անտէր մնայ, թէ երկիր է. մարտն ալ եկանք, չնորքով օրըմ չը տեսանք… Ծօ, ինի նեսի օղին փէչըը վառէ մէմ, տղաքը մսել են… Արիք, արիք տաքցնեմ…

Սարգիս աղան լցրեց չորս հատ արաղի խոշոր բաժակներ։ «Տղաք»ը զարմացած իրար երես էին նայում։ Սարգիս աղայի տարեգրութեան մէջ, խեղճ, անճար գիւղացուն ցոյց տուած այդպիսի քաղցր վարմունքը մի նոր, չը տեսնված երեւոյթ էր, որ ապշեցրել էր խեղճ գիւղացիներին…

—Ի՞նչ էնիմ, ղադրս չիտէք հըմը, կենա մեր տղաքն էք, դրկից էք… վերուցէք, վերուցէք աչենք…

Զարմացած գիւղացիք վերցրին բաժակներն ու «աղի» կեանքին հազար ու մի բարեմաղթութիւններ թափելով՝ մինչեւ տակը «տնկեցին»։

—Չխտկեցէք, տղա՛ք, չխտկեցէք, նես էրթանք բան պիտի ըսեմ, հոս ցուրտ է։

(Կը շարունակվի)

Վլադիկավկազի ճանապարհի Գուդաուր կայարանից հեռագրում են ապրիլի 3-ին. «Ճանապարհը Գուդաուրի եւ Խաչի միջեւ փակված է ձիւնի փլուածքներով։ Ռուսաստանի պօստը մնացել է Խաչի մօտ գտնվող պահականոցում։ Սաստիկ փոթորիկ է. ձիւնը դադարեց»։ Ապրիլի 4-ից. «Ճանապարհը Բադարի եւ Խաչի միջեւ փակված է ձիւնի պատճառով։ Փոթորիկը շարունակվում է։ Ճանապարհը սկսել են մաքրել»։

—

Թիֆլիսի հասարակութիւնը, հինգշաբթի, ապրիլի 3-ին, առիթ ունեցաւ նորից տեսնել եւ լսել իր վաղեմի ծանօթ օրիորդ Պապայեանին այն կօնցերտում, որ նա տուեց Թիֆլիսի ժողովարանում։ Շնորհալի երգչուհին այդ կօնցերտով նորից ցոյց տուեց, որ նա ունի իսկապէս մի չափ ախորժելի ձայն, որը ընդունակ է թէ նուրբ եւ քնքոյշ եւ թէ ուժեղ զգացմունքներ արտայայտել։ Օրիորդի ձայնի մէջ նկատվում են նոր կատարելութիւններ։ Շատ աջող կատարեց Բէյլմանի «Уста мои молчать», Ռուբինշտէյնի «Գիշեր», Չայկովսկու «Пиковая Дама» օպերայից Լիզայի պարտիան, Բեյբերգի «A toi» եւ ուրիշ երգեր։ Հասարակութիւնը ընդունեց երգչուհուն մեծ ոգեւորութեամբ, ծափահարում էր եւ տուեց մի քանի փունջեր։

—

«Рус. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ Վարշաւայում, մարտի 31-ին, վախճանվեց յայտնի մանկավարժ, «Міръ Божій» ամսագրի խմբագիր Վ. Օստրոգորսկին։

—

Հինգշաբթի, ապրիլի 4-ին, Թիֆլիսի քաղաքային կենտրօնական բուժարանի շինութեան մէջ, տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ ի տէր հանգուցեալ Ալէքսանդր II կայսրի համար։ Այդ բուժարանը, ինչպէս յայտնի է, բացված է ի յիշատակ Ալէքսանդր II կայսրի ազատութեան վտանգից 1866 թւի ապրիլի 4-ին։ Հոգեհանգստին ներկայ էին քաղաքային բժիշկներն եւ բուժարանի ծառայողները։

—

Մոսկվայի նահանգի գաւառների վերաբերմամբ՝ Մոսկվայի նահանգական զէմստվօյի հաւաքած վիճակագրական-տնտեսական տեղեկութիւններից, ի միջի այլոց, պարզվեց եւ այն, որ այդ նահանգի գիւղական ազգաբնակութեան թիւը հասնում է մի միլիօնի եւ որ այդ քանակութեան համարեա կէսը,—մօտ 500,000 հոգի,—պարապում են ոչ գիւղատնտեսութեամբ, այլ գործարանական, տնայնագործական եւ այլ արդիւնաբերութիւններով։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ ժուժկալութեան ընկերութեան թատրօնում, կիրակի, ապրիլի 7-ին, ցերեկվայ ժամի 1-ին, ջրահեղձութիւնից ազատելու կայսերական ընկերութեան Կովկասեան բաժանմունքի կարգադրութեամբ, քաղաքի բնակիչների եւ ոստիկանական ծառայողների համար տեղի կունենայ դասախօսութիւն, որի մէջ կը հաղորդվեն կանօններ լողացողների եւ խեղդվողներին ազատելու համար։ Դասախօսութեան մուտքը ձրի է։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Կարա-Մուրզայի անսպասելի մահը մեծ ցաւ, կարելի է ասել, ցնցում առաջ բերեց այստեղի երիտասարդների շրջանում, որովհետեւ հանգուցեալ նշանաւոր ժողովրդական երգիչը այստեղ կօնցերտներ է տուել, եւ շատերը ականատես են եղել նրա անսահման եռանդով, հաւատով եւ ոգեւորութեամբ լի գործունէութեանը։ Ո՞վ պիտի փոխարինէ հանգուցեալին. մինթէ նրա սկսած ժողովրդական մեծ գործը պիտի կիսատ մնայ, եւ Կիւրեղների «Մի Աստուած—մի ձայն» անունով յայտնի երաժշտական թէօրիան թէ դպրոցը դարձեալ պիտի թագաւորէ մեր մէջ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

—

Ամենուս ծանօթ է թէ Պարիզի «Արեւելեան լեզուներու» բարձրագոյն վարժարանին մէջ հայերէն լեզուի դասեր ալ կաւանդուին հարիւր տարիներէ ի վեր։ Արեւելեան լեզուներուն դպրոցը հարիւր տարուան ընթացքին մէջ զանազան անուններ կրեր է եւ այլ եւ այլ տեղեր փոխադրուեր է, Ֆրանսայի վարչութեան կամ կառավարական ձեւին կրած փոփոխութեան համեմատ։ Անտարակոյս այդ հարիւր տարիներու ընթացքին մէջ՝ հայազգի Շահան Ջրպետէն սկսած մինչեւ վերջերս մեռնող Գառիէր՝ բաւականին յայտնի եւ ամբողջ Եւրոպայի եւ նոյն-իսկ մեր մէջ հեղինակութիւն ունեցող պրոֆէսօրներ (հայագէտ) իրարու յաջորդած են եւ հայագիտութեան քիչ թէ շատ նպաստած են։ Իրաւ է թէ անոնցմէ շատերը զբաղած են հայոց պատմութեամբ եւ ոչ լեզուով։ Բայց ընդհանուր առմամբ անոնք բոլորն ալ սիրողներ (amateur) եղած են եւ միջակ բանասէրներ. եւ ասոր պատճառը հայերէն լեզուին թոյլ, յաճախ խիստ թոյլ կերպով, տիրապետած լինելնին է եղեր։ Իբր օրինակ մեր առնենք հանգուցեալ Գառիէրը, որուն ամենամեծ փառքը եղած է—եթէ այդտեղ փառք մը կայ—Խորենացու պատմութիւնը քրքրելը։ Իրաւ է թէ իր յայտնած մտքերով նա կարգ մը անձերու մտքին մէջ կասկածներուն բոյն դնելուն պատճառ եղաւ, որ կասկածներ շատերուն խթան պիտի լինին նորանոր պրպտումներու եւ հետազօտութեանց հետամուտ լինելու։ Բայց ինչպէս հաւատք ընծայելու է Գառիէրի նման մարդու մը բոլոր բառձներուն, երբ ձեզ ըսենք թէ նա այնչափ հայերէն կիմանար, որչափ ես... չինարէն։

Բարեկամիս՝ պրոֆէսօր Անթուան Մէյէի դրդմամբ, որ Գառիէրի աշակերտն եղած էր, հանգուցեալ պրոֆէսօր Շէֆֆէրի յորդորանօք՝ որ այն ժամանակ արեւելեան լեզուներուն վարժարանին տնօրէն—տեսուչն էր եւ որուն կը հանդիպէի խիստ յաճախ իմ պաշտելի՝ հանգուցեալ պրոֆէսօրիս՝ Ճէյմս Տարմսթըթէրի սալօնին մէջ եւ խորհրդովն իսկ հայրախնամ վարպետիս Ճէյմս Տարմսթըթէրի, որն, անցողակի կերպով ըսեմ, մեծ համարում մը չունէր Գառիէրի եւ անոր գիտութեան վրայ, ես յարաբերութեան մէջ մտայ պրոֆ. Գառիէրի հետ, ճէշդ այն ժամանակ՝ երբ նա դեռ նոր էր սկսեր Խորենացու երկով զբաղել եւ անոր մասին իր պատգամներն արձակել։ Արեւելեան լեզուներու վարժարանին տնօրէնը պրոֆ. Շէֆֆէր, անձամբ տարաւ զիս ներկայացուց պրոֆ. Գառիէրի իր դասախօսութիւններէն միոյն ժամանակ։ Գառիէր բնականաբար շատ լաւ ընդունելութիւն մ'ըրաւ ինձ, հաւատալով պրոֆէսօր Շէֆֆէրի շողոքորթիչ խօսքերուն, եւ հրաւիրեց դասախօսութեան ներկայ գտնվելու, ինչ որ ես ընդունեցի շնորհակալութեամբ. իսկ պրոֆ. Շէֆֆէր մէկ քառորդ կամ քսան վայրկեան կենալէն յետոյ մեկնեցաւ։

Մօտ երեք քառորդ ժամ ծիծաղաշարժ ներկայացում մըն էր այդ դասախօսութիւնը. կակազումներ, անհելի արտասանութիւններ, երկբայելի՝ քերականական, աշխարհագրական, պատմական բացատրութիւններ, անճոռնի ստուգաբանութիւններ, հսկայ սխալներ բաղդատութեան՝ հայերէնի հնդ-եւրոպական ամենաստոյգ մի քանի բառերուն սեմականին մերձեցում, եւ այլն, եւ այլն։ Վերջապէս ահագին յուսախաբութիւն մը։ Այդ առաջին եւ վերջին անգամն եղաւ, որ ես Գառիէրի դասախօսութեան ներկայ գտնուեցայ։

Բայց իրեն հետ իմ յարաբերութիւններս շարունակեցի դեռ մէկ երկու տարի. նոյն-իսկ մէկ երկու անգամ՝ Պարիզի գետեզերքներու վրայ միասին գիրք փնտռելու իջանք, բան մը, որ իրեն շատ սիրելի էր եւ ինձ ոչ այնքան անհաճոյ։ Հինգ-վեց տարի առաջ առաւօտ մը՝ իր բնակարանը կը գտնուէի՝ Ռիւ դը Լիլ։ Նախ խօսեցանք Պարիզ մեռնող Լեւոն Զ. Լուսինեան հայ թագաւորին իսկական գերեզմանին վրայ, որուն մէկ պատկերը նա գտած էր, ճիշտ գետեզերքներուն վրայ հին ու մին թըղթեր խառնշտկելով. յետոյ մեր խօսակցութեան նիւթ դարձաւ Խորենացին։ Պրոֆէսօր Գառիէր յաղթականօրէն իմ առջեւս դրաւ մեր պատմահօր էջերէն մին եւ յունարէն փոքրիկ գիրք մը, եւ ըսաւ. «Տեսէք, այս նախադասութիւնը (չեմ յիշեր թէ ո՛րն էր) ասկէ առնուած չէ՞» (յունարէն գիրքը ցոյց տալով)։ Ես հետաքրքրութեամբ երկու բնագիրներն ալ ուշի ուշով կարդացի, բայց նմանութիւն (մտքի նմանութիւն) երբէք չի գտայ։ Պրոֆ. Գառիէր պնդեց. ես իրեն աչքին առջեւ թարգմանեցի յոյն բնագիրը, որ մասին ինձ հետ համաձայն էր, յետոյ Խորենացին թարգմանեցի ֆրանսերէնի, բայց դժբախտաբար չը կրցանք իրարու հետ համաձայնել, թէպէտ հայերէն բնագիրը Աւետարանի յստակ լեզուին չափ պարզ էր եւ յունարէնին ճիշտ հակառակը։—Այդ օրէն սկսած դադրեցուցի այդ մարդուն հետ ունեցած յարաբերութիւնս, անխախտ կերպով հաւատացած լինելով, որ նա ոչ միայն հայերէն չէր գիտէր, այլ եւ յունարէն։

«Est-Ouest» Մելիք Ս. Դաւիթ-Բէկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Блъгарія» պաշտօնական լրագրում տըպագրված է հետեւեալ կառավարչական հաղորդագրութիւնը. «Բուլղարական իշխանութիւնը չէ կարող փակել իր սահմանները այն մակեդօնացիների առաջ, որոնք ապաստան են որոնում նրա մէջ։ Սրա հետ միասին բուլղարական կառավարութիւնը չէ կարող արգելել ոչ մակեդօնացիներին եւ ոչ բուլղարական հասարակութեան՝ ձգտել իրագործելու Բերլինի դաշնագրի որոշումները Թիւրքիայի քրիստոնէական նահանգների վերաբերմամբ։ Միակ բանը, որ մեզանից կարող են պահանջել պետութիւնները եւ որ բուլղարական կառավարութիւնը կարող է եւ պարտաւոր է կատարել, դա այն է, որ կառավարութիւնը թոյլ չը տայ իշխանութեան մէջ մակեդօնական շարժմանը՝ անցնել օրինականութեան սահմանից։ Բայց եթէ նայելու լինենք մակեդօնական հարցին աւելի լայն հայեացքով եւ կամենանք աւելի խոր թափանցել նրա մէջ, ինքն ըստ ինքեան հարց կը ծագի, թէ կարո՞ղ են արդեօք եւրոպական ոյժերը, որոնք վախենում են մակեդօնական հարցը զարթեցնելուց եւ պահանջում են à tout prix խաղաղութիւն պահպանել Բալկանեան թերակղզում,—կարո՞ղ են արդեօք այդ ոյժերը վտանգը անցած համարել, հէնց որ բուլղարական կառավարութիւնը կատարէ իր միջազգային պարտքը։ Ահա մի հարց, որ արժանի է լուրջ ուշադրութեան եւրոպական դիպլօմատիայի կողմից։ Խաղաղութեան խանգարման վտանգը կայանում է ոչ թէ մակեդօնական շարժման մէջ Բուլղարիայում, այլ Թիւրքիայի ներկայ դրութեան մէջ։ Ի՞նչ ոյժ կարող է արգելք դառնալ խաղաղութեան համար վտանգաւոր շարժմանը Թիւրքիայում, եթէ այն ազգերը, որոնք ճնշվում են այնտեղ, մշտական գազանութիւնների ճնշման տակ, կը հասնեն յուսահատութեան եւ, արհամարհելով մահվան երկիւղը, կապստամբեն։ Չը պէտք է հասցնել բանը ծայրայեղութեան, անհրաժեշտ է գալիք աղէտի առաջն առնել։ Բայց մեզանից չէ կախված անել այդ. մեր ձեռքում չը կան միջոցներ,—այդ միջոցները գտնվում են եւրոպական այն պետութիւնների ձեռքում, որոնք ստորագրել են Բերլինի դաշնագիրը»։

—Անգլիայի եւ Թիւրքիայի միջեւ նորերս դիպլօմատիական յայտագրերի մի եռանդոտ փոխանակութիւն տեղի ունեցաւ Պարսից ծոցի առիթով։ Թիւրքիան բողոքեց այն բանի դէմ, որ Անգլիան Պարսից ծոցի ափերի մի քանի կէտերում ափ է իջեցրել մի քանի զօրաբաժիններ։ Անգլիան պատասխանեց, որ զօրքեր ափ իջեցնելը Անգլիան անհրաժեշտ է համարել, ի նկատի ունենալով Թիւրքիայի գործունէութեան եղանակը, որով նա կամենում է խախտել անցեալ տարի կապված անգլօ-թիւրքական համաձայնութիւնը Կուէյտի հարցի վերաբերմամբ։ Անգլիան իր կողմից բողոքեց Թիւրքիայի դիտաւորութեան դէմ՝ գրաւել Կուէյտին մօտ կէտերը, այն է՝ Զօբէիրը եւ Կազիմուն։ Անգլիային աջողվեց դիպլօմատիական ճնշման միջոցով ստիպել Թիւրքիային, որպէս զի նա ընդունէ, որ Կազիմուն ոչ միայն պատկանում է Կուէյտին, բայց խոստացաւ նոյնպէս Զօբէիրը չը գրաւել։ Անգլիայի այս դիպլօմատիական աջողութիւնը շատ անախորժ կը լինի Գերմանիային, որովհետեւ Զօբէիրի եւ Կազիմուի վրայով է նախագծված, որ Բաղդադի երկաթուղին պէտք է դուրս գայ դէպի Պարսից ծոցը։

—«Times» լրագիրը հաղորդում է, որ պարսից Շահը, Պարսկաստանից հեռանալուց առաջ, կարձակէ զինուորական մինիստրի պաշտօնից պրինց Ամիր-խանին եւ Թէհրանի ընդհանուր-նահանգապետ պրինց Էյնէդ-Դաուլէին, մինիստրի եղբօրը։ Շահի բացակայութեան ժամանակ խնամակալութիւնը կը յանձնվի նրա երրորդ որդուն՝ պրինց Աբուլֆադ-Միրզին, Արաբիստանի, Լուրիստանի եւ ուրիշ նահանգների ընդհանուր-նահանգապետին։ Նոյն այդ պրինցը կը նշանակվի եւ զինուորական մինիստր։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

4 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մոսկվայից, Նովգորոդից, Սամարայից, Ցարիցինից, Սմոլէնսկից, Օմսկից, Ուֆայից, Սիմբիրսկից, Ռեազանից, Վարշավայից, Պէնզայից, Խարկովից, Պետրոզավոդսկից, Կուրսկից, Տվէրից, Միտավայից, Մոգիլեվից, Աստրախանից, Նովգորոդից, Սուվալկից, Խէրսոնից եւ Կիեվից հաղորդում են, որ հոգեհանգիստներ են կատարվել ներքին գործերի հանգուցեալ մինիստր Սիպեագինի համար։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ։ Քաղաքային փոխադարձ ապահովագրութեան ընկերութիւնը աւարտեց տարին 27,000 ր. դէֆիցիտով, անսովոր հրդեհի պատճառով, որ պատճառեց 62,000 ր. վնաս։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Ջիբսօն Բօուլս հարցնում է, թէ արդեօք կառավարութիւնը ստացե՞լ է տեղեկութիւն, որ ֆրանսիական եւ ռուսաց կառավարութիւնները հրամանագրել են ֆրանսիական եւ ռուսական նաւատորմերին միանալ Տանժէրի մօտ եւ թէ ինչ նպատակ ունեն նրանք։ Կրանբօրն պատասխանում է, որ Մարօկկօի բրիտանական դեսպանը հաղորդեց այն մասին, երբ ենթադրվում էր նաւատորմի այցելութիւն Տանժէրին։ Նա մատնացոյց արեց նոյնպէս այն բանի վրա, որ նաւատորմը, ինչպէս սպասում են, Տանժէրում կը մնայ 24 ժամ միայն։—Մինիստրների խորհրդին, ինչպէս լսվում է, առաջարկված են Միլնէրի նոր հեռագիրներ։—Հնդկաստանի գործերի պետական քարտուղար Համիլտօն Ակտօնում մի ճառ արտասանեց, որի մէջ բացատրեց, որ կառավարութիւնը ղեկավարվում է մեծահոգութեամբ քաջարի թշնամու վերաբերմամբ, բայց Անգլիան չը պէտք է համաձայնվի գործերի այնպիսի կարգադրման, որը կարող լինի կայսրութիւնը նորից փորձանքի ենթարկել, որ, ինչպէս արդէն Սօլսբիւրի յայտնեց, չը պէտք է թողնել բօէրներին անկախութեան ամենափոքր մասն անգամ։—Այսօր դեսպանատան եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց մինիստր Սիպեագինի համար։

ՎԻԵՆՆԱ։ «Polit. Correspondenz» լրագրին հաղորդում են, որ Պետերբուրգի աւստրո-ունգարական դեսպանին յանձնարարված է ցաւակցութիւն յայտնել մինիստր Սիպեագինի մահվան առիթով։

ՊԱՐԻԶ։ Այսօր գիշերը վախճանվեց Էպինում նախկին թագուհի Իզաբէլլայի ամուսին Ֆրանցիսկ դէ-Բուրբօնէ, որը կրում էր թագաւոր տիտղոսը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Իրլանդիայի լորդ-փոխարքայի հրատարակած շրջաբերականի մէջ յայտարարվում է, որ գործադրվելու են ապահովութեան խիստ միջոցներ այն շրջաններում, ուր գործում է իրլանդական լիգան։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Անգլիական թագուհին ապրիլի 21-ին ճանապարհ է ընկնում Ֆրիդէրիցիայի վրայով դէպի Նէյմիւնստէր, այնտեղից էլ Անգլիա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Ապրիլի 4-ին կատարվեց ներքին գործերի մինիստր Դ. Ս. Սիպեագինի թաղման կարգը, ապա տեղի ունեցաւ մինիստրի մարմնի փոխադրութիւնը ժանդարմների կորպուսին կից եկեղեցուց դէպի Ալէքսանդրօ-Նէվսկայա վանքը։ Պատարագ մատուցեց միտրօպօլիտ Անտօնիյ։ Ներկայ էին մինիստրները, պետական եւ պալատական բարձր պաշտօնեաները եւ դիպլօմատիական մարմինը։ Հոգեհանգստեան պատարագին ժամանեցին Նորին Բարձրութիւն Թագաժառանգը, Մեծ Իշխանները եւ Մեծ Իշխանուհիները։ Թաղման կարգին ժամանեցին Նոցա Մեծութիւնները։ Դագաղը վերցրին Թագաւորը, Թագաժառանգը, Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչը եւ մինիստրները եւ տարան դէպի դիակառքը։ Նոցա Մեծութիւնները մնացին դռան մօտ, մինչեւ տխուր հանդէսը շարժվեց։

5 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական քարտուղար, մինիստր, Ֆինլանդական Մեծ Իշխանութեան ստատս-սեկրետար, սենատոր, ներգործական ներքին խորհրդական ֆօն-Պլէվէ նշանակված է ներքին գործերի մինիստր, թողնվելով ստատս-սեկրետարի եւ սենատորի կոչումների մէջ։

ՊԱՐԻԶ։ Զզուելի ոճիրը, որին զոհ գնաց մինիստր Սիպեագին, այստեղ սաստիկ զայրոյթ առաջացրեց։ Մամուլը հանգուցեալին նուիրում է համակրական յօդուածներ։

ՍՕՖԻԱ։ «Բուլղարական գործակալութիւնը» յայտարարում է, թէ անհիմն է այն լուրը, իբր թէ կառավարութիւն Մակեդօնիայում բաժանել է Գրայի սիստեմի հրացաններ։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ։ Սահմանադրութեան վերաքննութեան մասին վիճաբանութիւնները պատգամաւորների ժողովում շատ տաք էին։ Վճռված է վիճաբանութիւնները յետաձգել մինչեւ վաղը եւ հէնց վաղը վերջացնել մինչեւ 6 ժամը։

ՊԱՐԻԶ։ «Figaro»-ում տպված է Հանզէնի յօդուածը ֆրանս-ռուսական դաշնակցութեան օգուտի մասին։ Յօդուածում ցոյց է տրված, որ այս պաշտպանողական դաշնակցութիւնը երաշխաւորեց Ֆրանսիայի ապահովութիւնը, վերահաստատեց հաւասարակշռութիւնը Եւրոպայում, հանդիսացաւ խաղաղութեան պատուար, բարձրացրեց Ֆրանսիայի նշանակութիւնը՝ իբրեւ պետութեան, հնարաւորութիւն տալով նրան ընդարձակել կօլօնիաները Աֆրիկէում եւ նրան ապահովեց ընդհարումներից Եւրոպայում։ Հանզէն հերքում է այն մարդկանց կարծիքները, որոնք պնդում են, թէ երկու ազգերի մերձեցումը Ռուսաստանի պարզ օգուտին է ծառայում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արխանգելսկից, Իվանօվօ-Վօզնեսենսկից, Ռիգայից, Տամբօվից։ Ժիտոմի-

րից, Ելիսաւետպոլից, Օրէնբուրգից եւ Օդեսայից ստացված են տեղեկութիւններ մինիստր Սիպեագինի համար հոգեհանգիստներ կատարելու մասին։

ԲԱԳՈՒ։ Բուխարայից Եալտայ գնալիս այստեղով անց կացաւ Բուխարայի էմիրը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Ջիկովանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կ. Ի. Գզելեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բարսամեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ս. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ա. Ն. Ծպտիովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբոյժ), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ հինգշաբթի օրերը դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժամ 32 րոպ. (3 ժ. 30 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 3 ժամ 58 ր. (4 ժ. 56 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս չորեքշաբթի օրերը երեկոյեան 10 ժ. 41 ր. (11 ժ. 39 ր.) հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 12 ժ. 47 ր. (1 ժ. 45 ր.)։

Պոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս գիշերվայ 12 ժ. 2 ր. (1 ժամին), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 24 ր. (7 ժ. 22 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 54 ր. (8 ժ. 52 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 8 ժ. 33 ր. (9 ժամ 31 րոպէին)։

Մարդատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 35 ր. (4 ժ. 33 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 50 ր. (9 ժ. 48 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 9 ժ. 28 ր. (11 ժ. 26 ր.)։

Պոստատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 10 ժ. 45 ր. (11 ժ. 43 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 11 ժ. 47 ր. 12 ժ. 45 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 33 ր. (7 ժ. 31 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 8 ժ. 58 ր. (9 ժ. 56 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 8 ժ. 33 ր. (9 ժ. 31 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 9 ժ. 36 ր. (10 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 2 ժ. 12 ր. (3 ժ. 10 ր.)։

Պոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 10 ժ. (10 ժ. 58 ր.). հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 5 ժ. 4 ր. (6 ժ. 2 ր.), Ալէքսանդրոպօլ 8 ժ. 37 ր. (9 ժ. 35 ր.), Կարս ցերեկվայ 12 ժ. 23 ր. (1 ժ. 12 ր.)։

Պոստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 12 ր. (5 ժ. 10 ր.), հասնում է Ալէքսանդրոպօլ 7 ժ. 40 ր. (8 ժ. 38 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 47 ր. (7 ժ. 45 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 12 ժ. 30 ր. (1 ժ. 28 ր.), հասնում է Սանահին ցերեկվայ 5 ժ. 12 ր. (6 ժ. 10 ր.) և Ղարաքիլիսա երեկոյեան 7 ժ. 19 ր. (8 ժ. 17 ր.)։

Խառն գնացք Ղարաքիլիսայից դուրս է գալիս առաւօտեան 11 ժ. 45 ր. (12 ժ. 43 ր.), հասնում է Սանահին ցերեկվայ 1 ժ. 30 ր. (2 ժ. 28 ր.) և Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 8 ր. (7 ժ. 6 րոպէին)։

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՆԱԿ

ԴՈԿՏՈՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Կ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

փոխադրվել է Երեւանեան հրապարակ, տուն Գուրգենովի (Սոլոլակսկայա փողոցի անկիւն)։ Ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 8—2, երեկոյեան 5—8 ժամին.

1—25

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ապրիլի 6-ին, ժամի 12-ին, նա նշանակել է աճուրդ՝ կապալով տալու աֆիշների 4 սիւներ, որոնք յարմարեցրած են առեւտրի համար։ Ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը բոլոր լի օրերը, ժամի 9 ից մինչեւ 3-ը Ուպրավայի 4-րդ բաժանմունքում։

2—2

Լոյս տեսաւ

ԲԺ. Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԻ № 3

ՎԱՐԱԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԹՈՅՆԸ

23 նկարներով

ԳԻՆՆ Է 15 ԿՈՊ.

Ծախվում է «Կենտրոնական» եւ «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցներում եւ հեղինակի մօտ։ (Тифлисъ, Д—ру Арцруни.

4—10

ԳՆՈՒՄ ԵՄ

պօստային մարկաներ (բանեցրած) Պարսկաստանի եւ Տաճկաստանի։ Դիմել՝ Баку, Мирза-Авакову, Михайловская, 8. կամ Bacou, Mirza-Awakoff, rue Mikaïlowski, 8։ 4—10

ԵՐԿՐԱՉԱՓ ԻՆԺԵՆԷՐ

Ս. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ

Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գէօդէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքացնելու, անտառների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների շինութեան եւ կանոնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածքների կարգաւորութեան, յատակագծի վրա գնահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն։

ԲԱԳՈՒ, «Դվորցովայա Նոմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 59, բակում։

93—100

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

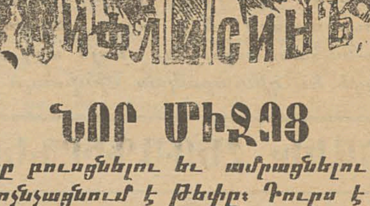

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջս

ՋՈՒՐ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մոռները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բնակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագվում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պոպովի եւ Աբրիստակովի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 73—100

ՆՈՐ ԱԶԴ

ԲՆԱՇԽԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆԻ ներկայ պրակը հրատարակած ժամանակ, կը փութանք յայտնելու յարգոյ բաժանորդաց, որ հինգերորդ պրակն ալ լոյս պիտի տեսնէ յուլիսի մէջ, նոյնպէս բազմաթիւ նորանոր պատկերներով զարդարուած։ Միեւնոյն ժամանակ կը յայտարարենք, թէ Բառարանիս տպագրուած 500 օրինակներն սպառած են, եւ բազմաթիւ բաժանորդ գրուիլ փափաքողաց խնդրանաց գոհացումն տալու նպատակաւ, Բառարանիս Ա. հատորն աւարտելէ վերջ՝ որ պիտի պարունակէ Ա—Հ տառը միջին հաշուով 1000 էջ, երկրորդ հատորն պիտի տպենք 1500 օրինակ, 500-ը հին բաժանորդաց համար եւ 1000-ը նորերու։ Ուստի որոնք որ կը փափաքին Բառարանս ունենալ, կրնան այժմէն իսկ բաժանորդ գրուիլ Բ. հատորի պրակներուն, յայտնելով մեզ իրենց ճիշդ հասցէն, որ ըստ այնմ արձանագրենք մեր բաժանորդներու մէջ։ Բառարանիս Բ. հատորը անմիջապէս աւարտելէ վերջ, պիտի վերստին տպենք Ա. հատորը՝ նոր բաժանորդաց համար, որուն տպագրութիւնը կարելի է աւարտել մէկ տարուան շրջանի մէջ։ Նոր բաժանորդները փոխանակ դրամն այժմէն ուղարկելու, կրնան սպասել մեր նոր յայտարարութեան. այժմ բաւական է, որ բարեհաճին մեզ իմացնել իրենց հասցէն եւ թէ քանի օրինակ կուզեն ունենալ, որպէս զի ըստ այնմ տպագրելի օրինակաց թիւն չատացնենք կամ նուազեցնենք։

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ ՏՊԱԳՐԱՏԱՆ

Հասցէ՝ Imprimerie Arménienne St. Lazare Venise (Italie). 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են՝

ԱՂԱՆԵԱՆ Գ. ա. քահ., «Նամակագիրք», օտար աղբիւրների հետեւողութեամբ, Թիֆլ. 1902 թ. գինն է 50 կ։

ԲՈՒԴՈՒՂԵԱՆ Ա. բժ., «Առողջապահական նուէր նորատի կանանց, Ալէքս. 1901 թ. գ. 20 կ. Ծախվում են նաեւ նոյն բժշկի միւս առողջապահական գրքոյկները։

ԱՂԱՆԵԱՆ Գ. ա. քահ., Պատի օրացոյց—50 կ., Ծոցի օրացոյց—15 կ. եւ Ս. Էջմիածնի ծոցի օրացոյց—20 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (շ.) 5—5

„ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՎԷՐԷԻՉԵՎ ԵՒ ԿԱՄԷՆՄԱԽԷՐ“

որ իր տպարանական աշխատանքների համար Բաթումում արժանացել 1901 թուականի Կովկասեան յօբելեանական ցուցահանդէսի մէդալին, եւ «Тифлисскій Листокъ» լրագրի գովասանական կարծիքին (№ 277 1901 թուականի) յայտնում է, որ բացել է Թիֆլիսում, Միխայլովսկայա եւ Նէմեցկայա փողոցների անկիւնում, Սլիվիցկու տանը

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ՏՈՂԱՐԱՆ

որոնք կազմակերպված լինելով տեխնիկայի վերջին պահանջների համեմատ, հնարաւորութիւն ունենան կատարել ամեն տեսակ տպարանական եւ տողային աշխատանքներ բոլոր եւրոպական եւ տեղական լեզուներով

ԳԵՂԵՑԻԿ, ՇՈՒՏ ԵՒ ԷԺԱՆ

Տպարանի գրասենեակը բաց է մարտի 23-ից ամենայն օր։ Որպէս զի պատուէր տուողները ազատվեն իզուր ժամանակ կորցնելուց՝ տպարան այցելելու համար, «Վէրէիչեվ եւ Կամէնմախէր» ընկերութիւնը ունի մի խումբ ծառայողներ, որոնք կարող են գալ պատուէր տուողների տները՝ պատուէրներ ընդունելու համար։ 6—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԼԷՕ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր կեանքը, գրականութիւնը անցեալում

ՀԱՏՈՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

XVIII ԴԱՐ

Առաջին մաս

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ

Ծախվում է. հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը ։Հասցէն 'Тифлисъ, Редакція Мшакъ". «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ".

Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրինակները։ Գինը 1 րուբլի 50 կոպէկ։

ՍՏԱՑԵԼ ԵՆՔ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԵՒ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՍԵԶՈՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ընդունում ենք, մեր կտորներից, ամենայն տեսակ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ (ЗАКАЗЫ), որոնք ըստացված են արտասահմանեան և ռուսական ամենայայտնի գործարաններից։

Մագազինին կից բացել ենք նոր բաժանմունք, բացառապէս կանանց վերնազգեստների համար, կարված ամենավերջին տարազով։

ԳՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱՔԻՉ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ

Դիմել՝ եղբ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆՆԵՐԻՆ

Գոլովինսկի պրոսպէկտ, տուն Քաչվէթեան ս. Գէորգ եկեղեցու, առաջին գիմնազիայի հանդէպ։ 15—20